

Universitatea
Transilvania
din Braşov

ŞCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ

Facultatea de ŞTIINŢE ECONOMICE ŞI ADMINISTRAREA AFACERILOR

Ec. Monica Claudia Grigoroiu

TITLU (română): Aspecte conceptuale şi operaţionale privind impactul finanţării europene asupra sistemului educaţional din România

TITLU (engleză): Conceptual and operational aspects regarding the impact of European funding on the Romanian education system

REZUMAT

Conducător ştiinţific

Prof.dr. Bianca Tescaşiu

BRAŞOV, 2023

CUPRINS

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT	3
INTRODUCERE.....	5
PREZENTARE SINTETICĂ A CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT.....	8
Capitolul 1. POLITICA EDUCAȚIONALĂ A UNIUNII EUROPENE. FINANȚAREA EDUCAȚIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	8
Capitolul 2. PROGRAME ȘI PROIECTE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA. O ABORDARE CALITATIVĂ	9
2.1. Analiza datelor calitative referitoare la programele de finanțare în domeniul educației, pentru învățământul antepreșcolar/preșcolar și învățământul obligatoriu, implementate în România, în perioada 2014-2021, din fonduri ale Uniunii Europene.....	10
2.2. Studiu de caz privind impactul unui program educațional finanțat de Uniunea Europeană în România.....	12
Capitolul 3. CERCETARE CALITATIVĂ PRIVIND IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR BENEFICII ADUSE DE PROIECTELE FINANȚATE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI DE UNIUNEA EUROPEANĂ DIN PERSPECTIVA CADRELOR DIDACTICE ȘI MANAGERILOR CARE AU PARTICIPAT LA IMPLEMENTAREA UNOR PROIECTE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ.....	13
Capitolul 4. CERCETARE CANTITATIVĂ DE MARKETING PRIVIND OPINIILE CADRELOR DIDACTICE CU PRIVIRE LA IMPACTUL PROIECTELOR FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI.....	16
Capitolul 5. INDICATORI ȘI ACTIVITĂȚI PENTRU CREȘTEREA IMPACTULUI PROIECTELOR EDUCAȚIONALE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ.....	22
CONCLUZII GENERALE	23
CONTRIBUȚII PERSONALE ȘI DISEMINAREA REZULTATELOR	27
DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE.....	30
BIBLIOGRAFIE.....	31

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT:

TABLE OF CONTENTS	5
LISTĂ DE NOTĂȚII.....	7
LISTĂ DE ABREVIERI	8
LISTA FIGURILOR.....	9
LISTA TABELELOR.....	11
REZUMAT	13
ABSTRACT	15
INTRODUCERE.....	17
Capitolul 1. POLITICA EDUCAȚIONALĂ A UNIUNII EUROPENE. FINANȚAREA EDUCAȚIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ.....	21
1.1. Premise ale finanțării – contextul politicii educaționale europene.....	21
1.2. Consolidarea educației prin politici europene	23
1.2.1. Politici și strategii educaționale ale Uniunii Europene.....	23
1.2.2. Prezent și perspective ale educației în Uniunea Europeană.....	29
1.3. Mecanisme de finanțare a educației în Uniunea Europeană. Finanțarea educației prin proiecte europene.....	33
1.3.1. Mecanisme de finanțare a educației în Uniunea Europeană.....	34
1.3.2. Programele de finanțare a educației din România.....	38
1.4. Educația și impactul integrării României în Uniunea Europeană.....	42
1.5. Concluzii și aprecieri finale.....	47
Capitolul 2. PROGRAME ȘI PROIECTE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA. O ABORDARE CALITATIVĂ.....	48
2.1. Analiza datelor calitative referitoare la programele de finanțare în domeniul educației, pentru învățământul antepreșcolar/preșcolar și învățământul obligatoriu, implementate în România, în perioada 2014-2021, din fonduri ale Uniunii Europene.....	48
2.2. Studiu de caz privind impactul unui program educațional finanțat de Uniunea Europeană în România.....	53
2.2.1. Prezentarea proiectului „Învăț, mă joc, sunt fericit la școală!”	53
2.2.2. Metodologia cercetării	56
2.2.3. Rezultatele cercetării și discuții.....	60
2.2.4. Concluzii și aprecieri finale.....	66
Capitolul 3. CERCETARE CALITATIVĂ PRIVIND IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR BENEFICII ADUSE DE PROIECTELE FINANȚATE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI DE UNIUNEA EUROPEANĂ DIN PERSPECTIVA	

CADRELOR DIDACTICE ŞI MANAGERILOR CARE AU PARTICIPAT LA IMPLEMENTAREA UNOR PROIECTE FINANŢATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ	69
3.1. Scopul, obiectivele şi metodologia cercetării	69
3.2. Rezultate şi discuţii.....	71
3.3. Concluzii şi recomandări.....	74
Capitolul 4. CERCETARE CANTITATIVĂ DE MARKETING PRIVIND OPINIILE CADRELOR DIDACTICE CU PRIVIRE LA IMPACTUL PROIECTELOR FINANŢATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA ÎN DOMENIUL EDUCAŢIEI	75
4.1. Scopul şi obiectivele cercetării.....	75
4.2. Ipotezele cercetării	77
4.3. Consideraţii privind metodologia cercetării.....	80
4.4. Rezultatele cercetării şi discuţii	84
4.5. Concluzii.....	113
Capitolul 5. INDICATORI ŞI ACTIVITĂŢI PENTRU CREŞTEREA IMPACTULUI PROIECTELOR EDUCAŢIONALE FINANŢATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ	118
CONCLUZII GENERALE.....	151
CONTRIBUŢII PERSONALE ŞI DISEMINAREA REZULTATELOR.....	155
DIRECŢII VIITOARE DE CERCETARE.....	158
BIBLIOGRAFIE	159
Anexa 1. Principalele trăsături ale programelor de finanţare implementate în România în domeniul educaţiei, pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu în perioada 2014-2021.....	187
Anexa 2. Analiza comparativă a principalelor programe de finanţare.....	187
Anexa 3. Model fişă individuală de evaluare.....	189
Anexa 4. Ghid focus group	191
Anexa 5. Chestionar – finanţarea educaţiei prin fonduri ale Uniunii Europene.....	194
Anexa 6. Relaţia dintre obiective, ipoteze şi variabilele cercetării.....	202
Anexa 7. Tabele obţinute în urma prelucrării datelor cu IBM SPSS	203

INTRODUCERE

Uniunea Europeană (UE) consideră dreptul la educație de o importanță prioritară, plasează educația în topul preocupărilor sale și își fundamentează deciziile pe cercetări de înaltă relevanță științifică ce arată că nivelul de competențe dobândit prin educație este direct corelat cu nivelul general de bunăstare al indivizilor și cu o creștere economică durabilă. Constatând că dreptul la educație gratuită nu este suficient pentru a motiva populația să beneficieze de aceste oportunități educaționale, UE a finanțat un sistem complex de programe și proiecte, care să îmbunătățească accesul la educație și să stimuleze conștientizarea și motivația cu privire la îmbunătățirea nivelului de educație. UE a început să acorde atenție sporită evaluărilor de impact, înțelegând importanța cuantificării rezultatelor impactului intervențiilor financiare și a impus norme și reglementări pentru a monitoriza progresul și a evalua efectul acestora.

Această teză oferă o perspectivă comprehensivă asupra **impactului finanțării educației din fonduri ale UE asupra sistemului de educație din România**, contribuind la avansarea cunoștințelor în domeniul cercetat. De asemenea, teza explorează modalități de îmbunătățire a programelor viitoare pentru a sprijini atingerea obiectivelor stabilite pentru orizontul 2030.

Gama largă și variată de lucrări publicate în acest domeniu demonstrează **importanța înțelegerii atât a aspectelor conceptuale, cât și a celor operaționale referitoare la impactul finanțării europene asupra sistemului educațional**. Însă, privind spre cercetările ce abordează rezultatele din România se constată o concentrare asupra problemelor legate de implementare, atingerea obiectivelor și alinierea activităților cu obiectivele generale ale programelor și o lipsă a cercetărilor care să abordeze latura calitativă a rezultatelor și impactul pe diferite componente.

În acest context, **înțelegerea deplină a impactului finanțării europene asupra sistemului educațional** a devenit o provocare pentru teza de față. Generarea unor **rezultate cu privire la impactul intervenției financiare asupra sistemelor educaționale și societății în ansamblu** este esențială pentru dezvoltarea de politici educaționale eficiente întrucât alocarea resurselor financiare influențează direct calitatea, accesibilitatea și eficiența sistemelor educaționale.

Domeniul în care se încadrează teza este cel fundamental al Științelor sociale, ramura Științe economice, domeniul Marketing, fiind abordate aspecte conceptuale și operaționale privind impactul finanțării europene asupra sistemului educațional din România.

Lucrarea este structurată în **cinci capitole** și explorează politica educațională și finanțarea educației în Uniunea Europeană, cu accent pe situația din România.

Capitolul 1 se concentrează pe aspectele conceptuale și operaționale ale politicii educaționale și ale finanțării educației în Uniunea Europeană, explorând o paletă largă de surse secundare pentru a identifica principalele aspecte abordate de legislația UE și de cercetători în domeniul marketingului educațional. De asemenea, se realizează o scurtă analiză a sistemului de învățământ din România în contextul aderării la UE.

În **capitolul 2** se efectuează o analiză a programelor educaționale finanțate de UE și se studiază un proiect implementat în școli defavorizate din județul Brașov. Utilizând metode de cercetare de

marketing se examinează impactul acestor programe complementare asupra rezultatelor şcolare ale elevilor şi a altor aspecte precum sănătatea, competenţele sociale, competenţele civice, iniţiativa, antreprenoriatul şi nivelul de cultură.

Capitolul 3 prezintă rezultatele unei cercetări calitative de marketing realizată prin metoda interviurilor de grup. Cercetarea urmăreşte identificarea principalelor beneficii aduse de proiectele educaţionale finanţate de UE pentru şcolile defavorizate din România în opinia personalului didactic, administrativ şi managerial din şcolile în care au fost implementate astfel de proiecte.

Capitolul 4 analizează impactul finanţării UE asupra învăţământului primar, gimnazial şi liceal din România prin metoda anchetei pe bază de sondaj. Analiza prezintă perspectiva evoluţiei aspectelor cheie din educaţie, concentrându-se asupra comparaţiei dintre opiniile cadrelor didactice din şcolile în care s-au implementat proiecte finanţate de UE faţă de cele ale cadrelor didactice din şcolile fără finanţare.

În **capitolul 5**, pornind de la rezultatele cercetărilor efectuate, a fost realizat un sistem de direcţii de indicatori care pot fi utilizaţi pentru evaluarea eficienţei proiectelor educaţionale finanţate de UE. De asemenea, se propun activităţi pentru a maximiza impactul proiectelor educaţionale ce urmează să fie implementate în viitor.

Lucrarea se încheie prezentând concluziile generale, limitele, contribuţiile personale, direcţiile viitoare de cercetare. Tot în această secţiune sunt prezentate modalităţile de diseminare a rezultatelor.

Prin cercetările realizate teza a reuşit să atingă scopul propus, aducând informaţii noi care să acopere o parte din lacunele existente în literatura de specialitate cu privire la impactul finanţării din fonduri ale UE asupra educaţiei. De asemenea, prin propunerile de direcţii de indicatori şi activităţi ce ar putea fi implementate aduce îmbunătăţiri programelor viitoare astfel încât acestea să contribuie la atingerea ţintelor asumate prin agenda Europa 2020 ce privesc sistemul de educaţie din România.

Această teză de doctorat nu reprezintă doar rezultatul muncii mele academice, ci şi o reflecţie a creşterii şi dezvoltării mele personale şi profesionale. Am început această călătorie cu o idee şi o dorinţă de a contribui la cunoaşterea în acest domeniu. Pe parcurs, am întâlnit obstacole şi provocări, dar am învăţat şi am crescut, am avut satisfacţii şi bucurii care m-au făcut să merg mai departe, am întâlnit oameni minunaţi care m-au ajutat, m-au încurajat şi mi-au umplut inima de recunoştinţă. Am descoperit că procesul de cercetare este unul plin de surprize, de descoperiri şi de satisfacţii.

Aş dori să îmi exprim recunoştinţa faţă de toţi cei care m-au susţinut pe parcursul acestei călătorii.

MULŢUMESC din suflet:

- COORDONATORULUI meu, Prof. dr. Bianca Tescaşiu care mi-a împărtăşit din bogăţia sa profesională, m-a ghidat, m-a ajutat şi m-a încurajat cu blândeţe, determinare şi optimism!
- MEMBRILOR COMISIEI DE ÎNDRUMARE, Prof. dr. Ileana Tache, Prof. dr. Gheorghe Epuran şi Prof. dr. Cristinel Petrişor Constantin care mi-au demonstrat ce înseamnă măiestria profesională, mi-au împărtăşit din experienţa dumnealor şi m-au ajutat în activitatea de cercetare!

- PROFESORILOR care mi-au îndrumat paşii, Prof. dr. Gabriel Brătucu, Prof. dr. Ioana Bianca Chiţu, Prof. dr. Alina Tecău şi Lect. dr. Cristina Țurcanu pentru sprijinul acordat cu răbdare şi empatie pe durata întregii perioade a studiilor doctorale!
- Echipei de management a Asociaţiei pentru Egalitate de Şanse şi Nediscriminare Braşov – doamnele ec. Maria Nedelcu şi prof. Diana Albu, echipei de management, cadrelor didactice şi elevilor din cadrul Şcoliilor Gimnaziale Voila şi Lisa, echipei de specialişti din cadrul Primăriei Voila, în special doamnei ec. Adina Gruia, al căror sprijin constant şi susţinut este inestimabil!
- FAMILIEI mele, care a fost alături de mine în fiecare moment şi mi-a oferit dragoste, înţelegere şi ajutor!
- COLEGILOR mei, care m-au inspirat şi m-au susţinut!

Această teză de doctorat marchează finalul unui capitol important din viaţa mea, dar şi începutul unei noi etape. Sunt entuziasmată de ceea ce urmează şi sunt recunoscătoare pentru tot ce am învăţat pe parcursul acestei călătorii.

Sper că munca mea va contribui la cunoaşterea în domeniul meu şi va inspira pe alţii să urmeze această cale. Mulţumesc tuturor!

PREZENTARE SINTETICĂ A CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

Capitolul 1. POLITICA EDUCAȚIONALĂ A UNIUNII EUROPENE. FINANȚAREA EDUCAȚIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

În Uniunea Europeană educația este considerată un drept fundamental și se bazează pe principii și valori precum: egalitatea de șanse și accesul liber la educație, calitatea învățământului și excelența academică, incluziunea și diversitatea în educație, mobilitatea și schimbul de experiență educațională. Uniunea Europeană promovează și susține învățarea pe tot parcursul vieții și dezvoltarea abilităților și competențelor necesare pentru piața muncii, având un rol semnificativ în dezvoltarea și sprijinirea sistemelor educaționale ale statelor membre. Politica educațională europeană și finanțarea educației din fonduri comune își aduce aportul la modelarea sistemelor educaționale. Alocarea adecvată a resurselor financiare și implementarea unor politici eficiente în acest domeniu sunt esențiale pentru dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor educaționale ale statelor membre, punându-se din ce în ce mai mult în prim-plan necesitatea de a atinge obiectivele educaționale într-un mod eficient (Munda & Agasisti, 2017).

Sistemul educațional din Uniunea Europeană este divers și complex, fiecare stat membru având propria sa abordare și structură pentru educație, în general, educația fiind un domeniu în care responsabilitatea principală revine fiecărui stat. Cu toate acestea, există o serie de obiective și politici la nivelul UE care ghidează sistemele educaționale naționale și încurajează colaborarea și armonizarea în acest domeniu. Promovarea cooperării și a schimbului de experiențe în domeniul educației, armonizarea și recunoașterea calificărilor, precum și programele și inițiativele comune, reprezintă piloni esențiali în promovarea educației de calitate și a mobilității în cadrul UE. Astfel, susținerea sistemului educațional la nivelul Uniunii Europene reprezintă un aspect esențial în dezvoltarea și promovarea valorilor și obiectivelor comune ale statelor membre.

Înțelegerea impactului pe care finanțarea îl are asupra sistemelor educaționale și societății în ansamblu este importantă pentru a putea dezvolta politici educaționale eficiente, alocarea resurselor financiare influențând direct calitatea, accesibilitatea și eficiența sistemelor educaționale. Tendințele actuale, politicile implementate și impactul finanțării educației reprezintă subiecte de cercetare deosebit de relevante pentru dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor educaționale.

Înțelegând atenția tot mai mare acordată de Uniunea Europeană politicii regionale și implicit creșterea alocărilor financiare prin fonduri structurale și de investiții, tot mai mulți cercetători au analizat și au încercat să cuantifice impactul acestor instrumente. În literatura de specialitate, există diverse abordări, de la cele axate pe stadiul cunoașterii și teorii economice, la abordări mixte și analize empirice. În ceea ce privește impactul generat de fondurile alocate prin intermediul politicilor de dezvoltare regională, literatura de specialitate este împărțită. Unii autori susțin existența unor efecte pozitive (Wostner, 2008; Palevičienė & Dumčiuvienė, 2015; Becker, Egger, & Ehrlich, 2018), afirmând că dimensiunea fondurilor alocate contribuie la recuperarea decalajului de dezvoltare (Arclean, Glomm, & Schiopu, 2012) fiind de acord că politica regională a UE aduce creștere economică (Pellegrini, Terribile, Tarola, Muccigrosso, & Busillo, 2013). Alți autori sunt rezervați, identificând efecte pozitive

condiționate (Martin, 2003), afirmând că impactul sprijinului financiar din partea UE este pozitiv, dar amploarea este redusă (Aiello & Pupo, 2012), din alte puncte de vedere existând beneficii potențiale ale fondurilor structurale (Varga & Veld, 2011; Varga & Veld, 2009) fiind necesare evaluări ale impactului pe toate nivelurile (Dumčiuvienė & Adomynienė, 2014). Totodată, o altă categorie de autori nu identifică efecte specifice considerând că sistemul de acordare a sprijinului financiar ar trebui regândit (Bachtler & Taylor, 2003).

Paleta largă de lucrări publicate în acest domeniu evidențiază importanța cunoașterii aspectelor conceptuale și operaționale privind impactul finanțării europene asupra sistemului educațional. În ceea ce privește cercetările ce abordează rezultatele din România, majoritatea evaluărilor s-au concentrat pe proces, analizând aspecte legate de implementare, atingerea obiectivelor și alinierea activităților cu obiectivele generale ale programelor.

Având în vedere importanța cuantificării și înțelegerii rezultatelor în elaborarea politicilor europene, care poate aduce dovezi clare cu privire la impactul intervențiilor financiare, UE acordă din ce în ce mai multă atenție evaluărilor de impact (Potluka, Bruha, Spacek, & Vrbova, 2016), existând reglementări în acest sens (European Commission, 2023b). Astfel, pentru perioada 2014-2020 au fost prevăzute pentru prima dată norme pentru efectuarea de evaluări cu scopul de a îmbunătăți elaborarea și implementarea intervențiilor financiare (European Commission, 2023c), a monitoriza progresul și a evalua efectul acestora. Pentru perioadele următoare fiecare stat are libertatea și obligația de a stabili propriile norme. Cele mai multe evaluări s-au axat pe proces, concentrându-se asupra aspectelor referitoare la modul de implementare, evaluând atingerea obiectivelor și corelarea activităților cu obiectivele generale ale programelor. Pe măsură ce mai multe serii de programe au fost derulate s-a pus problema evaluărilor de impact (Henriques, și alții, 2022), aceste evaluări având un rol important în analiza politicilor din domeniul EFP (Scheuch, Bohlinger, Bieß, & Nguyen, 2021; Dumitrescu, Costică, Simionescu, & Gherghina, 2022), precum și în promovarea dezvoltării durabile a educației și formării profesionale (Tun & Juchelková, 2022), unii dintre autori considerând că aceste evaluări ar trebui făcute într-o măsură mult mai mare (Elia, Santangelo, & Schnepf, 2016).

În prezent a devenit evidentă nevoia de evaluări de impact care joacă un rol important în orientarea politicilor din acest domeniu și în finanțarea acelor programe care să asigure o dezvoltare durabilă a educației și formării profesionale. În acest context, teza, prin cercetările realizate, atinge noi valențe oferind informații care completează cele prezentate de literatura de specialitate.

Capitolul 2. PROGRAME ȘI PROIECTE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA. O ABORDARE CALITATIVĂ

Programele educaționale complementare sunt privite ca modalități eficiente în efortul de a diminua decalajul de performanță între elevii care se confruntă cu provocări socio-economice și cei care nu sunt în această situație (Soria, 2011). Astfel, sprijinirea educației a fost obiectivul a numeroase programe de finanțare europene ce urmăresc creșterea calității în sistemul educațional și asigurarea accesului echitabil la pregătire (Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, 2020).

Cercetările din cadrul tezei încep cu o analiză a trăsăturilor principale ale programelor de finanțare în domeniul educației pentru învățământul antepreșcolar/preșcolar și învățământul

obligatoriu, implementate în România, în perioada 2014–2021, din fonduri ale Uniunii Europene. Pentru a aduce dovezi concrete legate de rezultatele calitative ale proiectelor educaţionale implementate în România, cercetările continuă printr-un studiu de caz.

2.1. Analiza datelor calitative referitoare la programele de finanţare în domeniul educaţiei, pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu, implementate în România, în perioada 2014–2021, din fonduri ale Uniunii Europene

În scopul identificării trăsăturilor principale ale programelor de finanţare implementate în România în domeniul educaţiei pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu în perioada 2014–2021, a fost realizată o analiză a principalelor programe implementate în România în perioada analizată.

Obiectivele cercetării sunt:

- O1. Identificarea principalelor scopuri şi obiective specifice ale programelor de finanţare în domeniul educaţiei, pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu.
- O2. Identificarea acţiunilor sprijinite prin programele de finanţare.
- O3. Identificarea principalelor rezultate aşteptate.
- O4. Identificarea principalilor indicatori de realizare şi rezultat.
- O5. Identificarea grupului ţintă şi a tipului de învăţământ căruia i se adresează programele de finanţare.
- O6. Identificarea aspectelor financiare referitoare la: alocarea financiară a apelului de proiecte, sursele de finanţare, rata de cofinanţare din partea Uniunii Europene, valorilor minime şi maxime eligibile.
- O7. Identificarea regiunilor unde s-au putut solicita finanţări.
- O8. Identificarea modului de comunicare şi de promovare a programelor.

Metoda de cercetare utilizată a fost analiza datelor secundare. Au fost studiate peste 30 de situaţii statistice şi lucrări de specialitate ce vizează învăţământul românesc în contextul integrării României în Uniunea Europeană.

În domeniul educaţiei, pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu, în perioada 2014–2021 s-au derulat o serie de programe finanţate din fonduri ale Uniunii. Dintre acestea au fost selectate pentru a fi analizate şapte dintre principalele programe de finanţare în domeniul educaţiei, relevante pentru învăţământul antepreşcolar/preşcolar şi învăţământul obligatoriu. Informaţiile au fost preluate din ghidurile de finanţare publicate pe site-urile oficiale ale fiecărui program şi au fost prelucrate prin metoda analizei de conţinut.

Rezultatele cercetării au condus la concluzia că sprijinirea dezvoltării educaţiei din România este abordată de numeroase programe europene de finanţare care urmăresc asigurarea îmbunătăţirii calităţii educaţiei şi accesul echitabil la pregătire. Intervenţiile de sprijin adresate învăţământului antepreşcolar, preşcolar şi învăţământului obligatoriu sunt centrate pe elevi şi nevoile acestora, menirea lor fiind de a înlătura obstacolele care îi opresc să meargă la şcoală şi de a transforma şcoala într-un mediu plăcut şi de calitate.

Principalele scopuri ale programelor de finanţare, în ordinea frecvenţei de apariţie, au fost: creşterea participării şcolare, învăţarea pe parcursul întregii vieţi/ formare profesională, prevenirea/ reducerea abandonului şcolar, îmbunătăţirea calităţii educaţiei. Cele mai frecvente „principii” şi „teme secundare” abordate sunt: nediscriminarea, îmbunătăţirea tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor, inovarea socială. Obiectivele specifice cel mai des abordate au în vedere îmbunătăţirea participării la

educație în special a ante-preșcolarilor și preșcolarilor cu accent pe copiii proveniți din grupuri cu risc de abandon, în special copiii din mediul rural și comunități rome și îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice care predau în învățământul preuniversitar. (O1)

Acțiunile sprijinite prin programele de finanțare au avut o abordare uniformă având în vedere: construcții/ reabilitări/ modernizări/ extinderi/ echipări ale infrastructurilor educaționale, cu scopul de a avea un impact direct asupra calității educației oferite, să permită acces facil la educație, să contribuie la prevenirea/ reducerea abandonului școlar, să asigure îmbunătățirea și diversificarea serviciilor oferite, să dezvolte competențele personalului, să atragă și/ sau să mențină în școli personal competent; dezvoltarea capacității instituționale a echipelor manageriale din școli; îmbunătățirea participării copiilor la educație de la o vârstă timpurie; implementarea de măsuri pentru a preveni abandonul timpuriu al școlii; furnizarea, sprijinirea și promovarea programelor ADS; consilierea și orientarea profesională; încurajarea și facilitarea mobilității profesionale a personalului didactic. (O2)

Printre cele mai importante rezultate așteptate se regăsesc: oferirea de servicii educaționale de calitate/ crearea de condiții corespunzătoare pentru a putea furniza o educație de calitate; creșterea participării populației la educație; reducerea și prevenirea abandonului școlar; reintegrarea tinerilor și adulților în sistemul educațional. (O3)

Indicatorii de realizare cei mai frecvenți sunt: număr de cadre didactice și personal auxiliar sprijinite, număr de persoane beneficiare de sprijin în învățământul preșcolar, număr de persoane beneficiare de sprijin în învățământul școlar. Indicatorii de rezultat cei mai frecvenți sunt: numărul de profesori și personal auxiliar care și-au crescut nivelul competențelor/ certificatelor; numărul copiilor/ tinerilor/ adulților care au finalizat un program ADS; numărul total de participanți la procesul educațional. (O4)

Grupurile țintă cele mai vizate de programele de finanțare sunt formate din: elevi din învățământul primar și gimnazial, tineri și adulți, personal didactic sau de sprijin, părinți, urmat de preșcolari și antepreșcolari, părinți/ tutori sau persoane responsabile pentru îngrijirea copiilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate, elevi din învățământul secundar superior. Cele mai multe programe de finanțare se adresează învățământului preșcolar, primar, gimnazial, apoi învățământului antepreșcolar și secundar superior (liceal). (O5)

Regiunile unde s-au solicitat finanțări sunt cele mai puțin dezvoltate și București-Ilfov. (O6)

Alocarea financiară a apelului de proiecte se situează între 75 milioane Euro (UE+BS, din care 63 milioane Euro UE) și 25 milioane euro (UE+BS din care 21 milioane Euro UE). Cel mai frecvent, sursa finanțării este asigurată din fondurile FES+BS. Doar două programe sunt finanțate din FEDR+BS. Valorile minime și maxime eligibile se situează între 200 mii Euro și 50 de milioane Euro. Rata de cofinanțare din partea Uniunii Europene este de maxim 85% în regiunile mai puțin dezvoltate și maxim 80% în cadrul regiunii București-Ilfov. (O7)

Comunicarea și promovarea programelor se realizează în primul rând prin paginile de internet oficiale ale instituțiilor. Prin website-uri dedicate sunt furnizate informații detaliate despre programe, ghiduri de aplicare, formulare și alte resurse relevante. De asemenea, instituțiile responsabile au organizat evenimente de lansare și prezentări, au desfășurat campanii de conștientizare prin intermediul mass-media, inclusiv spoturi radio și televizate, anunțuri în presă și materiale de promovare. Un alt mod de comunicare și promovare a constituit-o canalele de suport pentru aplicanți prin comunicarea directă, cum ar fi linii telefonice de asistență, adrese de e-mail dedicate sau servicii

de chat online. Totodată, beneficiarii de finanţare au avut obligaţia de a promova programele de finanţare prin acţiuni proprii. (O8)

Principala limită a cercetării apare ca urmare a analizării unei selecţii de programe şi proiecte implementate în România, adresate învăţământului antepreşcolar/preşcolar şi învăţământului obligatoriu, implementate în România, în perioada 2014-2021, din Fondurile structurale şi de investiţii ale Uniunii Europene, fără a viza toate programele şi proiectele prin care s-a finanţat educaţia în România.

2.2. Studiu de caz privind impactul unui program educaţional finanţat de Uniunea Europeană în România

Cea de-a doua cercetare a pornit de la întrebarea: Care este impactul real al programelor şcolare complementare finanţate asupra performanţelor elevilor din clasele primare şi gimnaziale din medii defavorizate?

Scopul acestui studiu a fost acela de a contribui la îmbunătăţirea gradului de cunoaştere în ceea ce priveşte impactul obţinut de programele finanţate în domeniul educaţional, pornind de la un studiu de caz, respectiv proiectul implementat la nivelul comunei Voila „Învăţ, mă joc, sunt fericit la şcoală!”.

Obiectivele specifice ale cercetării sunt:

O1: Determinarea gradului în care elevii care au participat la activităţile proiectului „Învăţ, mă joc, sunt fericit la şcoală!” au prezentat o evoluţie favorabilă în ceea ce priveşte următoarele aspecte: sănătatea şi igiena personală, comunicarea în limba maternă, competenţele matematice şi competenţele fundamentale în ştiinţă şi tehnologie, competenţele digitale, abilităţile de învăţare, competenţele sociale şi civice, antreprenoriat şi iniţiativă, sensibilitate şi exprimare culturală.

O2: Identificarea variabilelor asupra cărora proiectul a avut cel mai mare impact.

O3: Determinarea gradului în care proiectul analizat afectează reducerea absenteismului.

Studiul de caz adus în discuţie a fost bazat pe **metoda unui singur caz** (Yin, 2009). După o documentare amănunţită cu privire la programele de finanţare a educaţiei din mediile defavorizate, a fost selectat programul „Învăţ, mă joc, sunt fericit la şcoală!” implementat în şcolile din comuna Voila şi Lisa, deoarece abordează problemele cu care se confruntă majoritatea şcolilor din mediul defavorizat din România şi a implementat activităţi specifice pentru diminuarea şi prevenţia abandonului şcolar, pentru asigurarea accesului egal la educaţie, precum şi pentru a facilita reintegrarea în educaţie a persoanelor care nu au terminat studiile obligatorii. Pe lângă acestea, în cadrul proiectului au fost concepute diverse acţiuni menite să promoveze valori precum nediscriminarea, incluziunea socială, responsabilitatea şi toleranţa socială, religioasă şi etnică, precum şi pentru a combate prejudecăţile.

Populaţia cercetată a fost formată din elevii claselor primare şi gimnaziale din comuna Voila şi elevii participanţi la programul “A doua şansă” din Şcoala Lisa. Eşantionul a fost format din 161 elevi participanţi la activităţile proiectului.

În scopul realizării cercetării au fost aplicate o serie de probe şi fişe de observaţii pentru măsurarea variabilelor analizate, înaintea începerii activităţilor proiectului şi după cel puţin două semestre de implementare a proiectului, iar rezultatele au fost înregistrate în fişe de evaluare pentru fiecare elev. Datele privind absenţele au fost preluate din Catalog. Au fost analizate datele corespunzătoare a două semestre anterioare demarării proiectului, precum şi cele din două semestre

ulterioare implementării acestuia. Preluarea datelor din fişele de evaluare, în vederea realizării analizei, a fost realizată în perioada noiembrie 2021 – ianuarie 2022. Analiza a fost realizată în IBM SPSS cu ajutorul testului „t” pentru eşantioane perechi.

Validarea rezultatelor a fost realizată prin metoda triangulării, folosind surse alternative de date, precum cele colectate prin intermediul planului de evaluare a intervenţiilor din cadrul POCU 2014-2020, în sfera educaţiei (Aachidata SRL, Civitta Strategy & Consulting SA, NTSN Conect SRL şi Grupul de consultanţă pentru dezvoltare (DCG) SRL, 2021) şi o analiză a literaturii relevante referitoare la finanţarea educaţiei prin fonduri europene în România.

În cadrul eşantionului, mediile obţinute pentru cele 8 grupe principale au demonstrat diferenţe semnificative ($p < 0,05$) între cele două momente ale evaluării. Se observă că toate variabilele au prezentat creşteri ale mediilor după punerea în aplicare a proiectului, comparativ cu perioada anterioară. (O1)

Luând în considerare mediile obţinute în cadrul eşantionului în cele două momente diferite, diferenţa cea mai mare dintre medii a fost de 1,44 puncte şi a fost înregistrată pentru variabila care măsoară competenţele matematice şi competenţele fundamentale în ştiinţe şi tehnologii. Următoarea variabilă, dezvoltarea competenţelor elevilor de a învăţa să înveţe, a înregistrat o diferenţă de 1,39 puncte, iar variabila comunicare în limba maternă a avut o diferenţă de 1,36 puncte. (O2)

Totodată, numărul total al absenţelor a scăzut substanţial după două semestre în care au fost desfăşurate activităţile din cadrul proiectului, de la 849 absenţe, valoare înregistrată pentru două semestre anterioare demarării activităţilor finanţate, la 427, ceea ce reprezintă o scădere importantă a acestora (cu 49%). (O3)

Rezultatele analizate au condus la concluzia că toate variabilele studiate au prezentat îmbunătăţiri semnificative ale mediilor după punerea în practică a activităţilor proiectului, în comparaţie cu perioada anterioară. Aceste date reflectă un impact pozitiv al proiectului asupra elevilor, în cadrul variabilelor analizate, confirmând astfel ipoteza generală a cercetării. Rezultatele obţinute pot contribui la luarea unor decizii informate şi fundamentate în procesul de stabilire al politicilor şi strategiilor educaţionale precum şi al finanţării programelor educaţionale.

Cercetarea realizată are o serie de limite, majoritatea recurgând din limitele metodei de cercetare. Principala limită este constituită de imposibilitatea extrapolării rezultatelor la nivelul întregului sistem educaţional din mediul defavorizat. O altă limită apare din cauza faptului că a fost analizat un singur proiect.

Lucrarea contribuie la îmbunătăţirea gradului de cunoaştere în domeniul cercetat, evidenţiind efectele pe care le poate avea implementarea unui program de tip şcoală după şcoală asupra îmbunătăţirii învăţământului din mediul defavorizat. Implementarea programelor educaţionale complementare pe scară largă ar putea fi o strategie eficientă pentru a reduce diferenţele de rezultate între elevii cu dificultăţi socio-economice şi cei care nu sunt în această situaţie.

Capitolul 3. CERCETARE CALITATIVĂ PRIVIND IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR BENEFICII ADUSE DE PROIECTELE FINANŢATE ÎN DOMENIUL EDUCAŢIEI DE UNIUNEA EUROPEANĂ DIN PERSPECTIVA CADRELOR DIDACTICE ŞI MANAGERILOR CARE AU PARTICIPAT LA IMPLEMENTAREA UNOR PROIECTE FINANŢATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ

Scopul acestei cercetări este acela de a identifica principalele beneficii aduse de proiectele educaţionale finanţate de UE în câteva şcoli defavorizate din România din perspectiva specialiştilor care

au participat la implementarea acestora, precum şi de a afla care sunt recomandările cu privire la viitoarele proiecte.

Obiectivele principale ale cercetării sunt:

O1. Identificarea principalelor beneficii pe care proiectele educaţionale implementate le-au adus sistemului educaţional.

O2. Generarea de idei pentru proiecte viitoare, astfel încât acestea să poată contribui şi mai mult la îmbunătăţirea accesului la educaţie pentru elevii dezavantajaţi.

Pentru a atinge obiectivele vizate, a fost realizată o cercetare calitativă ce a constatat în desfăşurarea a două interviuri orientate de grup cu manageri şi profesori din şcoli din România care au participat la implementarea unor proiecte finanţate de UE. Cercetarea a fost realizată în perioada iunie - iulie 2022. Pentru analiza datelor au fost parcurse etapele specifice cercetării calitative.

Pentru atingerea primului obiectiv (O1) cercetarea a început cu identificarea părţilor pozitive şi a celor negative din cadrul şcolilor pe care participanţii la cercetare le reprezintă.

Opiniile participanţilor cu privire la părţile pozitive s-au focusat asupra a două aspecte: 1) *cadre didactice* - fiind pus un accent deosebit pe relaţia bună profesor-elev şi buna cunoaştere a elevilor de către profesori. Participanţii la cercetare au apreciat profesorii ca fiind calificaţi, cu experienţă, titulari. 2) *infrastructură* - considerată adecvată, primitoare, prietenoasă şi un bun acces la tehnologie.

Aceste rezultate conturează o imagine a şcolii din zonele supuse cercetării, şcoli încadrate în categoria celor defavorizate, diferită de imaginea generală a şcolilor din medii defavorizate, cunoscute pentru problemele legate de infrastructură şcolară slab dezvoltată, resursele materiale insuficiente (Tomuletiu & Moraru, 2010; Toma, 2021; Zambrano, Díaz, & Montes, 2020) şi situaţia resurselor umane caracterizată de o pondere crescută a cadrelor didactice necalificate. Având în vedere că participanţii la cercetare proveneau din şcoli în cadrul cărora s-au implementat diverse proiecte educaţionale finanţate de UE, se poate concluziona că aceste proiecte au avut efecte pozitive pe aceste două paliere.

În ceea ce priveşte părţile negative, problemele cel mai des amintite au fost legate de *neimplicarea părinţilor şi problemele din cadrul familiilor* celor mai mulţi dintre copii. O parte însemnată dintre copii provin din familii cu o situaţie socio-economică precară ce nu pot oferi copiilor acasă un mediu propice învăţării. Mai mult, o parte dintre elevi sunt angrenaţi în activităţile gospodăreşti sau de altă natură, de la vârste foarte mici, educaţia ocupând un loc secundar în preocupările acestora. Participanţii la cercetare consideră că o mare parte dintre problemele legate de educaţie sunt generate de cultura din cadrul familiilor de etnie romă, de altfel, familii cu nivel de educaţie foarte scăzut. Mai ales în ceea ce priveşte populaţia feminină, vârsta căsătoriei este foarte scăzută, ceea ce conduce la o rată de abandon foarte ridicată. Tot în cadrul acestei categorii de familii se întâlneşte des fenomenul de migraţie, care de multe ori conduce la întreruperea educaţiei şcolare pentru copii. De asemenea, de mai multe ori pe parcursul interviurilor s-a adus în discuţie *relaţia precară şcoală – familie – comunitate* care nu oferă un cadru care să-i ferească pe copii de expunerea la un număr însemnat de vulnerabilităţi. Tot în categoria problemelor des amintite s-au regăsit: *subfinanţarea şcolilor, lipsa mijloacelor de transport şcolar, performanţele şcolare ale elevilor obţinute la testările naţionale şi procente mai scăzute la promovarea examenelor finale*.

Cu privire la *rezultatele obţinute* ca urmare a implementării proiectelor educaţionale finanţate de UE în şcolile din cadrul cărora au fost selectaţi participanţii la cercetare, analiza datelor a condus la

concluzia că acestea au acţionat pe trei planuri (*aspecte socio-economice care vizează direct elevul, aspecte legate de îmbunătăţirea educaţiei, aspecte legate de îmbunătăţirea infrastructurii şi a ofertei educaţionale*) cu rezultate diferite pe fiecare dintre aceste paliere.

În ceea ce priveşte *îmbunătăţirea infrastructurii şi a competenţelor personalului didactic* rezultatele au fost bune, iar ca urmare a implementării proiectelor, ofertele educaţionale ale şcolilor au fost mult îmbunătăţite. *Aspecte socio-economice care vizează direct elevul* au fost rezolvate parţial şi doar pe perioada derulării proiectelor. Spre exemplu, a fost adusă în discuţie problema asigurării unei alimentaţii sănătoase rezolvată parţial pe perioada derulării proiectelor în cadrul cărora elevilor li s-a oferit o masă caldă pe zi la şcoală. Participanţii la cercetare şi-au manifestat însă îngrijorarea cu privire la perioada de după finalizarea proiectelor care asigură masă caldă elevilor, perioadă în care aceştia vor reveni la fostele obiceiuri alimentare. În ceea ce priveşte aspecte legate de *îmbunătăţirea educaţiei* (creşterea rezultatelor învăţării, creşterea ratei de şcolarizare, reducerea absenteismului, reducerea abandonului şcolar, creşterea satisfacţiei elevilor, creşterea implicării elevilor etc.) participanţii la cercetare consideră că s-au obţinut puţine progrese ceea ce indică necesitatea intensificării eforturilor în această direcţie.

Cu privire la generarea de idei pentru proiecte viitoare astfel încât acestea să poată contribui şi mai mult la îmbunătăţirea accesului la educaţie pentru elevii dezavantajaţi (O2), participanţii la cercetare consideră că proiectele educaţionale viitoare trebuie să furnizeze: programe de asistenţă socială, de masă caldă şi de consiliere psihologică orientată spre îmbunătăţirea stimei de sine; tehnologii noi şi materiale de sprijin educaţional, cum ar fi jocuri interactive, platforme software; curriculum diferenţiat adaptat nevoilor locale.

Pentru adaptarea stilurilor de învăţare la schimbările care sunt produse de tehnologia informaţiei, stiluri moderne cu atractivitate crescută pentru elevi, au fost propuse activităţi prin care să se continue dotarea şcolilor cu echipamente IT (laptopuri, videoproiector, table interactive, sistem audio-video, softuri educaţionale, kituri digitale) şi reţea de internet Wi-Fi de mare viteză precum şi adaptarea curriculumului la contextul digital. Participanţii au adus în discuţie şi necesitatea unor materiale didactice în format digital cu un conţinut care să poată fi adaptat cu uşurinţă de către cadrele didactice în concordanţă cu necesităţile specifice ale diferitelor categorii de elevi.

Pentru a stimula întoarcerea elevilor care au abandonat şcoala, participanţii la cercetare consideră că este esenţială derularea unor activităţi de conştientizare care să sublinieze relevanţa educaţiei şi a integrării sociale şi implementarea în continuare a unor programe de tip "a doua şansă".

Participanţii au acordat o atenţie deosebită şi activităţilor destinate îmbunătăţirii relaţiei părinţi-şcoală. Aceştia consideră că proiectele viitoare trebuie să asigure programe de instruire şi de consiliere adresate părinţilor astfel încât aceştia să poată susţine şi să ajute copiii în procesul educaţional. Totodată, participanţii la cercetare consideră că este deosebit de important pentru şcolile din medii defavorizate să consolideze relaţia cu presa locală astfel încât aceasta să devină promotorul intereselor elevilor lor defavorizaţi şi să dezvolte relaţii cu mediul de afaceri din comunitatea locală pentru a colabora cu aceştia în pregătirea practică a elevilor şi pentru înlesnirea trecerii elevilor mari către piaţa muncii.

Deşi metoda de cercetare are ca principală limită faptul că nu permite obţinerea unor date reprezentative statistic, rezultatele obţinute în cadrul acestei cercetări sunt valoroase din punct de vedere ştiinţific, relevante pentru populaţia studiată şi pentru factorii de decizie. Rezultatele cercetării pot fi constituite în recomandări valoroase pentru entităţile publice atât la nivel local, cât şi naţional

(Ministerul Educației, Administrația Publică Locală, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale), acestea putând aduce un sprijin în vederea îmbunătățirii serviciilor educaționale din școlile defavorizate prin implementarea unor proiecte care să includă activitățile identificate în cadrul acestei cercetări.

Capitolul 4. CERCETARE CANTITATIVĂ DE MARKETING PRIVIND OPINIILE CADRELOR DIDACTICE CU PRIVIRE LA IMPACTUL PROIECTELOR FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN ROMÂNIA ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI

Scopul cercetării este acela de a afla opiniile cadrelor didactice din învățământul românesc cu privire la impactul proiectelor finanțate de Uniunea Europeană în România, în perioada 2014-2022, în domeniul educației și propunerile acestora cu privire la activitățile potrivite și rezultatele așteptate în cadrul proiectelor viitoare. Rezultatele cercetării completează informațiile din literatura de specialitate cu privire la acest subiect, analizând comparativ perspectiva cadrelor didactice din școlile în care s-au implementat proiecte finanțate de UE cu a celor din școlile în care nu s-au finanțat astfel de proiecte. Datele analizate conduc la identificarea premiselor și factorilor care au influențat în mod pozitiv sau negativ amplitudinea contribuției programelor de finanțare asupra educației și o pot influența în perioadele de finanțare viitoare. Managementul programelor finanțate în etapa viitoare va dispune de mai multe date, va fi mai informat, astfel încât să poată înlătura constrângerile și factorii care afectează o implementare facilă a proiectelor, mărin­d astfel gradul de control asupra eficienței investițiilor financiare în educație și crescând șansele de a contribui semnificativ la atingerea obiectivelor strategice din domeniul educației.

Perioada aleasă pentru evaluare a fost 2014-2022, o etapă importantă în evoluția învățământului românesc ce a trecut printr-o serie de schimbări inițiate în baza reformei propusă de Legea nr. 1/2011, însă despre a cărei aplicare se consideră că a avut un parcurs inconsecvent până în 2013, o serie de măsuri fiind implementate parțial sau chiar deloc. Optimismul cu privire la atingerea țințelor asumate prin agenda Europa 2020 nu a fost confirmat. Specialiștii consideră că, pentru creșterea impactului finanțării asupra educației, nu este suficientă doar îmbunătățirea cadrului strategic, ci este necesară și asigurarea unui context favorabil impactului și reglementări ale sistemului la toate nivelurile, întrucât existența lacunelor în ceea ce privește cadrul de reglementare a mecanismelor sistemului de educație afectează negativ implementarea proiectelor și producerea efectelor așteptate.

Demersul cercetării a fost orientat de întrebarea: ***Care a fost impactul finanțării din fonduri ale UE asupra educației?***

Având în vedere problema cercetării și scopul principal al acestui studiu, au fost stabilite obiectivele cercetării:

O1. Conturarea imaginii pe care programele din domeniul educațional finanțate de UE în România în perioada 2014-2022 o au în rândul cadrelor didactice și identificarea unor legături între imaginea programelor din domeniul educațional finanțate de UE și diverse variabile independente ale cercetării, precum experiența în implementarea proiectelor și regiunea de dezvoltare în care se situează școlile. (Q1,Q7,Q17)

O2. Determinarea măsurii în care, în opinia cadrelor didactice, proiectele finanțate de UE în România au avut impact asupra unor elemente ale mediului de marketing educațional (mediul economic, tehnologic, legislativ, cultural, demografic). (Q2)

O3. Măsurarea gradului de accesare a proiectelor educaționale finanțate de UE și stabilirea legăturilor între gradul de accesare a proiectelor de finanțare și diverse variabile independente ale cercetării, precum mediul de rezidență și regiunea de dezvoltare în care se situează școlile. (Q7, Q16, Q17)

O4. Identificarea grupurilor țintă vizate de proiectele implementate în școli. (Q8)

O5. Determinarea măsurii în care, în opinia cadrelor didactice cu vechime de peste 3 ani în școala evaluată, în perioada 2014–2022 s-au înregistrat îmbunătățiri privind:

- situația socio-economică a elevilor; (Q4)
- procesul educațional; (Q5)
- infrastructura și oferta educațională. (Q6)

O6. Determinarea măsurii în care **diferitele evoluții** ale aspectelor ce caracterizează progresul în educație **pot fi atribuite intervenției programelor de finanțare**.

O6.1. Determinarea măsurii în care există diferențe semnificative între mediile obținute pentru aspectele ce ilustrează situația socio-economică a elevilor din evaluările realizate de cadrele didactice din școlile în care **s-au implementat proiecte** finanțate de UE și din cele în care **nu s-au implementat** astfel de proiecte. (Q4, Q7)

O6.2. Determinarea măsurii în care există diferențe semnificative între mediile obținute pentru aspectele ce ilustrează procesul educațional din evaluările realizate de cadrele didactice din școlile în care **s-au implementat proiecte** finanțate de UE și din cele în care **nu s-au implementat** astfel de proiecte. (Q5, Q7)

O6.3. Determinarea măsurii în care există diferențe semnificative între mediile obținute pentru aspectele ce ilustrează infrastructura și oferta educațională din evaluările realizate de cadrele didactice din școlile în care **s-au implementat proiecte** finanțate de UE și din cele în care **nu s-au implementat** astfel de proiecte. (Q6, Q7)

O7. Identificarea celor mai evidente efecte ale implementării proiectelor finanțate de UE asupra educației din perspectiva cadrelor didactice. (Q11)

O8. Identificarea opiniilor cadrelor didactice cu privire la modul de distribuire a impactului implementării proiectelor finanțate de UE asupra a trei componente vizate de programele de finanțare: performanțele educaționale ale elevilor, competențele și motivația cadrelor didactice, infrastructura și dotările școlilor. (Q12)

O9. Determinarea activităților/rezultatelor pe care cadrele didactice le consideră necesare în cadrul unor proiecte educaționale viitoare finanțate de UE. (Q13, Q14)

O10. Identificarea factorilor determinanți (*mediul în care se situează școala urban/rural, regiunea de dezvoltare, încadrarea școlii după situația economică a familiilor din care provin elevii*) ai diferențelor de opinie cu privire la oportunitatea unor activități/rezultate în cadrul proiectelor viitoare. (Q13, Q16, Q17, Q18)

O10.1. Identificarea legăturii dintre opiniile cadrelor didactice cu privire la oportunitatea unor activități/rezultate în cadrul proiectelor viitoare și mediul urban/rural în care se situează școala. (Q13, Q16)

O10.2. Identificarea legăturii dintre opiniile cadrelor didactice cu privire la oportunitatea unor activități/rezultate în cadrul proiectelor viitoare și gradul de defavorizare al școlii. (Q13, Q18)

O10.3. Identificarea diferențelor dintre aprecierile cu privire la oportunitatea unor activități/rezultate în cadrul proiectelor viitoare în funcție de regiunea de dezvoltare. (Q13, Q17)

O11. Identificarea mecanismelor care facilitează sau împiedică accesarea programelor de finanțare ale UE pentru implementarea proiectelor educaționale. (Q15)

Cea mai potrivită **metodă de cercetare** pentru atingerea obiectivelor tezei, a fost considerată cercetarea de marketing cantitativă, descriptivă, realizată prin metoda anchetei pe bază de sondaj în rândul cadrelor didactice care predau la clasele primare, gimnaziale și liceale din România.

Populația cercetată a fost reprezentată cadrele didactice, care predau în învățământul preuniversitar din România, exceptând învățământul preșcolar. **Volumul eșantionului** a fost de 1220 persoane ceea ce a condus la o eroare maximă de 2.8%.

Pentru stabilirea școlilor din cadrul cărora au fost selectate cadrele didactice, au fost utilizate două metode de eșantionare aleatoare, respectiv metoda de eșantionare stratificată proporțional, și eșantionarea aleatoare simplă. Întrucât s-a dorit o juxtapunere cât mai fidelă cu situația populației cercetate, structura eșantionului a fost stabilită astfel încât să fie apropiată de cea a populației din perspectiva situării școlii în care predă cadrul didactic chestionat în mediul rural sau urban și din perspectiva nivelului de studii pe care le oferă școala (școli primare/gimnaziale și licee/coleții/școli tehnice). În continuare a fost utilizată metoda aleatoare simplă pentru a alege aleatoriu unitățile școlare către care au fost trimise invitațiile de participare la cercetare și link-ul către chestionar. Ulterior transmiterii invitației, școlile care nu au răspuns invitației au fost contactate telefonic. Întrucât nu s-a putut implementa o metodă de eșantionare aleatoare pentru selectarea profesorilor respondenți din școlile selectate, în această etapă a fost utilizată o metodă de eșantionare nealeatoare, respectiv metoda bazată pe voluntariat.

Validarea eșantionului din perspectiva reprezentativității sale, sub aspectul caracteristicilor niveluri de educație la care predau și medii de rezidență, a fost realizată cu ajutorul testul t Student de comparare a diferențelor dintre procente aplicat cu sistemul IBM SPSS. Nu a fost necesară redresarea eșantionului.

Chestionarul cercetării a fost redactat astfel încât să poată fi autoadministrat de către subiecți. Au fost formulate un număr de 21 întrebări măsurate cu diferite tipuri de scale urmărindu-se să asigure testarea ipotezelor, iar analiza răspunsurilor obținute să poată conduce la atingerea scopului propus al cercetării.

Culegerea datelor a fost realizată în perioada 31 martie - 1 mai 2023, prin metoda interviu asistat de calculator (CAWI) (idSurvey, 2023), frecvent utilizată în cadrul cercetărilor realizate în prezent datorită avantajelor multiple pe care le conferă (Tomaselli, et al., 2022; Marques, 2022; Kagerbauer, Manz, & Zumkeller, 2013). Chestionarul a fost proiectat în Google Forms, aceasta fiind

modalitatea de colectare a datelor, economică, recomandată pentru a constitui baze de date cu dimensiuni mari astfel încât să fie posibilă testarea ipotezelor cercetării.

Datele astfel obținute au fost exportate în Excel și ulterior în programul IBM SPSS - Statistical Package for Social Sciences, versiunea 28.0.1.0 (15), software-ul utilizat pentru analiza avansată.

Ca urmare a analizei realizate asupra datelor colectate se poate concluziona că au fost obținute informații relevante care **au condus la îndeplinirea scopului acestei cercetări, acela de a afla opiniile cadrelor didactice din învățământul românesc cu privire la impactul proiectelor finanțate de Uniunea Europeană în România, în perioada 2014-2022, în domeniul educației și propunerile acestora cu privire la activitățile potrivite și rezultatele așteptate în cadrul proiectelor viitoare. Toate obiectivele cercetării au fost îndeplinite iar rezultatele obținute confirmă în mare parte ipotezele formulate.**

Imaginea programelor finanțate de UE în domeniul educației în rândul cadrelor didactice din perspectiva aspectelor analizate este satisfăcătoare, spre bună. Cel mai important din perspectiva cadrelor didactice este faptul că **programele de finanțare au condus la investiții pe care administrațiile locale nu și le-ar fi putut permite.** De asemenea, respondenții sunt de acord că programele de finanțare au facilitat accesul la resurse educaționale și vor aduce beneficii pe termen lung sistemului educațional, dar au reușit într-o măsură mai mică să conducă la rezolvarea problemelor din sistemul educațional românesc ceea ce indică o nevoie constantă de susținere și investiții în sistemul educațional. Prin compararea rezultatelor obținute de la cadrele didactice ce provin din școlile în care au fost implementate astfel de proiecte cu cele obținute de la cadrele didactice din școlile în care nu s-au implementat proiecte educaționale finanțate de UE se poate afirma că **imaginea proiectelor educaționale finanțate de UE este mai bună în rândul cadrelor didactice ce fac parte din prima categorie. (O1)**

Corelând rezultatele obținute cu elementele mediului de marketing se poate afirma că proiectele finanțate de UE au adus cele mai multe îmbunătățiri elementelor **mediului tehnologic** prin investiții în inovare și **mediului socio-cultural** prin acțiuni care au condus la reducerea discriminării, creșterea implicării civice și coeziunii sociale. Totodată, programele educaționale finanțate de UE au contribuit la consolidarea **mediului economic**, prin îmbunătățirea infrastructurii, facilitarea dezvoltării economice și creșterea competitivității forței de muncă, a **mediului demografic** prin obiective care au condus la dezvoltare durabilă și sustenabilitate și a **mediului legislativ** prin îmbunătățirea legislației și politicilor educaționale. (O2)

Analiza realizată indică faptul că 75,7% dintre respondenți provin din școli în cadrul cărora au fost implementate proiecte de finanțare. De asemenea a fost demonstrată existența legăturii între gradul de accesare a proiectelor de finanțare și mediul de rezidență în care este localizată școala și între gradul de accesare a proiectelor de finanțare și regiunea de dezvoltare în care se află școala. (O3)

Cele mai multe proiecte au fost adresate tuturor categoriilor de elevi ceea ce relevă o poziție nediscriminatorie în ceea ce privește grupurile țintă vizate de proiecte. Procentul cel mai mic a fost obținut de grupul țintă reprezentat de elevii cu performanțe deosebite. (O4)

Principalele elemente asupra cărora au acţionat programele educaţionale au fost grupate în trei categorii: **îmbunătăţiri privind situaţia socio-economică a elevilor, procesul educaţional şi infrastructura şi oferta educaţională**. Evaluările făcute de respondenţi indică faptul că cele mai mari progrese au fost făcute în ceea ce priveşte **infrastructura şi oferta educaţională** care a obţinut 3.822 puncte pe o scală de la 1 (situaţia s-a înrăutăţit foarte mult) la 5 (situaţia s-a îmbunătăţit foarte mult) urmată de **procesul educaţional** cu 3.398 puncte şi apoi de categoria **îmbunătăţiri privind situaţia socio-economică a elevilor** cu 3.219 puncte.

Deşi evoluţia aspectelor analizate pentru categoria "îmbunătăţiri privind situaţia socio-economică a elevilor" **nu a fost una spectaculoasă**, rezultatele indică totuşi o uşoară evoluţie pozitivă. Singurul aspect care a rămas constant fiind rata infracţionalităţii juvenile. Rezultatele obţinute pentru aspectele încadrate în categoria "**procesul educaţional**" indică, de asemenea, o uşoară evoluţie pozitivă, cea mai bună evoluţie fiind înregistrată pentru gradul de înscriere la şcoală. În ceea ce priveşte aspectele incluse în categoria "**infrastructura şi oferta educaţională**" respondenţii consideră că pentru cea mai mare parte situaţia s-a îmbunătăţit, cel mai bun scor fiind obţinut pentru competenţele personalului didactic. (05)

Analiza comparativă dintre opiniile cadrelor didactice care provin din şcolile în care s-au implementat proiecte finanţate de UE faţă de cei din şcolile în care nu s-au implementat astfel de proiecte arată că, pentru toate variabilele analizate care ilustrează **situaţia socio-economică a elevilor**, s-au înregistrat îmbunătăţiri ca **urmare a implementării proiectelor**, alimentaţia şi calitatea vieţii elevilor înregistrând cele mai mari diferenţe, singura excepţie fiind rata infracţionalităţii juvenile.

Şi în ceea ce priveşte **îmbunătăţirea procesului educaţional**, îmbunătăţirile au fost resimţite într-o măsură mai mare în şcolile în care s-au implementat proiecte finanţate de UE faţă de şcolile în care nu s-au implementat astfel de proiecte, în special în ceea ce priveşte gradul de satisfacţie a elevilor şi gradul de implicare a acestora.

De asemenea, toate aspectele analizate referitoare la **situaţia şcolilor în ceea ce priveşte infrastructura şi oferta educaţională**, au înregistrat creşteri care s-au dovedit mai mari în şcolile în care s-au implementat proiecte finanţate de UE, evidenţiindu-se aspectele referitoare la infrastructură (construcţii, renovări), dotări (echipamente, materiale de lucru etc.) şi oferta educaţională (programe de studii, curriculum etc.). (06)

Prin aplicarea unei întrebări deschise respondenţii au fost rugaţi să numească cele mai importante trei efecte ale implementării proiectelor finanţate de UE asupra educaţiei. Cele **mai amintite au fost: dezvoltarea bazei materiale, îmbunătăţirea accesului la educaţie, mai bună pregătire şi motivare a personalului didactic, inovare, schimb de experienţă şi relaţia şcoală-părinţi**. (07)

Aflarea opiniilor cadrelor didactice referitoare la modul de distribuire a impactului implementării proiectelor finanţate de UE asupra acestor trei componente, s-a realizat printr-o întrebare măsurată cu scala proporţională cu sumă constantă prin repartizarea de către respondenţi a 100 de puncte între cele trei aspecte urmărite având în vedere impactul proiectelor educaţionale finanţate de UE în şcoala reprezentată. Mediile obţinute indică o distribuţie relativ uniformă a impactului implementării

proiectelor finanțate de UE asupra acestor componente. Scorul cel mai mare a fost obținut de **performanțele educaționale ale elevilor**, cu o medie de 34,77 puncte, urmată îndeaproape de competențele și motivația cadrelor didactice cu 33,29 puncte. Pe ultima poziție, dar cu un scor foarte apropiat de primele, s-a regăsit infrastructura și dotările școlii cu 31.89 puncte. (O8)

Un alt obiectiv al cercetării a vizat obținerea unor informații care să ajute la ghidarea factorilor de decizie cu privire la activitățile/rezultatele pe care ar trebui să le susțină proiectele viitoare. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv participanții la cercetare au indicat măsura în care consideră necesare o serie de activități și rezultate pentru proiectele viitoare. Printre cele mai apreciate propuneri se numără **programele de motivare pentru elevii cu performanțe remarcabile, consilierea psihologică, dotarea de ateliere pentru activități practice și organizarea de excursii de studiu**. În mod neașteptat, contrar așteptărilor, propunerile care au fost considerate cel mai puțin necesare au fost oferirea gustărilor (fructe, lactate etc.) și a meselor calde. (O9)

Însă, analiza detaliată a rezultatelor a indicat faptul că cei care plasează pe ultimele locuri activități precum **oferirea de mese calde sau gustări** sunt respondenții care reprezintă școlile din mediul urban, iar situația este diferită în cazul cadrelor didactice din mediul rural care plasează astfel de programe printre priorități.

Analiza arată că situația economică a familiilor din care provin elevii exercită o influență semnificativă asupra opiniilor cadrelor didactice cu privire la oportunitatea accesării unor activități/rezultate în cadrul proiectelor viitoare pentru următoarele variabile: *Oferirea de mese calde, Oferirea unor gustări (fructe, lactate etc.), Programe de consiliere psihologică, Programe de igienă și educație sanitară, Activități de pregătire în utilizarea tehnologiilor moderne, Programe destinate reducerii discriminării, Programe destinate educației ecologice, Înființare/dotare biblioteci, Programe educaționale de tipul "Școală după școală", Activități comune părinți-copii, Stimulente financiare, burse, Renovări, Dotarea unor ateliere pentru activități practice, Sală de sport, Sală de mese, Dotare mai bună a școlii cu TIC, Activități de pregătire a cadrelor didactice*. Toate acestea sunt într-o mai mare măsură considerate oportune de cadrele didactice care reprezintă școli în care studiază elevi ce provin din familii cu situație economică precară.

De asemenea s-a demonstrat că există legătură între zona de dezvoltare și opiniile referitoare la importanța finanțării unor activități în cadrul școlilor, cadrele didactice din diferite regiuni având opinii diferite în acest sens. Există o singură activitate care se regăsește în topul preferințelor în toate cele opt regiuni, și anume implementarea de programe de motivare pentru elevii care obțin rezultate foarte bune. O altă activitate considerată importantă, pentru profesorii din mai multe regiuni, este dotarea unor ateliere pentru activități practice. Alte activități apreciate au fost programe de consiliere psihologică, excursiile de studii, dotarea mai bună a școlii cu tehnologie informatică și comunicații, stimulente financiare/burse și programe de motivare pentru cadrele didactice în funcție de performanțele obținute. (O10)

Un alt obiectiv al cercetării a vizat mecanismele care pot facilita sau împiedica accesarea programelor de finanțare ale UE. Rezultatele cercetării arată că în opinia cadrelor didactice premisele implementării proiectelor educaționale sunt favorabile. Structurile de management ale **școlilor** sunt dispuse să-și asume responsabilitatea demarării unor astfel de proiecte, iar personalul

deține competențele necesare pentru implementarea proiectelor educaționale. Singurul aspect față de care rămân nehotărâți participanții la cercetare se referă la **susținerea din partea guvernanților. (O11)**

Rezultatele obținute în cadrul acestei cercetări completează informațiile din literatura de specialitate cu privire la acest subiect, prin analiza comparativă din perspectiva cadrelor didactice din școli în care s-au implementat proiecte finanțate de UE cu a celor din școli în care nu s-au finanțat astfel de proiecte. Analiza a condus la identificarea premiselor și factorilor care au influențat în mod pozitiv sau negativ amplitudinea contribuției programelor de finanțare asupra educației. De asemenea, analiza pune la dispoziția managementului programelor finanțate în etapele viitoare date și informații noi ce pot conduce la înlăturarea constrângerilor și factorilor care afectează o implementare facilă a proiectelor și la creșterea șanselor ca proiectele finanțate să aducă un aport semnificativ la atingerea obiectivelor strategice din domeniul educației.

Principala limită a cercetării prezentate este generată de structura eșantionului, care, deși a fost validată din perspectiva unor variabile independente precum situarea școlilor în mediile urban/rural și nivelul de studii pe care le oferă, nu a fost urmărită o validare din perspectiva mai multor variabile explicative precum localizarea în diferitele regiuni de dezvoltare. De asemenea, deși metodele de eșantionare aplicate au fost aleatorii pentru selectarea școlilor, selectarea efectivă a respondenților din fiecare școală a fost realizată printr-o metodă de eșantionare nealeatorie. De asemenea, din cauza numărului mare de non-răspunsuri este posibil ca rezultatele să fie afectate. Având în vedere aceste aspecte, extrapolarea rezultatelor la nivelul populației de cercetat trebuie privită cu prudență.

Deși există anumite limite, lucrarea aduce contribuții empirice valoroase în studiul măsurării impactului finanțării asupra dezvoltării sistemului educațional din România. Aceste contribuții conduc către o mai profundă înțelegere și oferă informații valoroase cu privire la efectele proiectelor și programelor de finanțare asupra diferitelor aspecte ale sistemului educațional, adaugă informații noi corpusului de cunoștințe existent și oferă o bază pentru dezvoltarea ulterioară a cercetărilor în acest domeniu.

Capitolul 5. INDICATORI ȘI ACTIVITĂȚI PENTRU CREȘTEREA IMPACTULUI PROIECTELOR EDUCAȚIONALE FINANȚATE DE UNIUNEA EUROPEANĂ

Evaluarea impactului finanțării educației prin proiecte susținute de Uniunea Europeană poate fi realizată prin mai multe metode și instrumente însă, în sine, procesul evaluării implică costuri și resurse. Din acest motiv este important ca organismele interesate să aibă la îndemână instrumente adecvate și care pot fi utilizate facil.

Evaluările se pot diferenția în funcție de scopul final. Pentru a oferi feedback și informații în vederea operării unor ajustări pe parcursul derulării proiectelor, monitorizarea ar trebui să fie un proces continuu care să includă urmărirea implementării activităților și alocării resurselor, raportarea periodică a progresului, identificarea potențialelor probleme și obstacole etc. Pentru o evaluare concentrată pe eficiența fiecărui proiect, evaluarea trebuie realizată prin colectarea și analizarea datelor relevante în cel puțin două momente distincte, respectiv înainte și după implementarea proiectului prin monitorizarea unor indicatori specifici. Pentru a îmbunătăți intervențiile și politicile ulterioare,

evaluarea trebuie să cuprindă studii comparate (între proiecte, între programe de finanţare, regiuni, ţări etc.) şi cu standarde şi indicatori de referinţă.

Cercetarea prezentă s-a focusat pe identificarea, conturarea şi structurarea unor direcţii de indicatori care să poată oferi un cadru de evaluare pentru a măsura eficienţa fiecărui proiect, acest sistem de evaluare reprezentând una dintre contribuţiile tezei la stadiul cunoaşterii. Pornind de la rezultatele cercetărilor realizate în cadrul acestei teze au fost identificate trei direcţii de impact a finanţării **la nivelul şcolii în care pot fi stabiliţi şi calculaţi indicatori** ce pot măsura impactul finanţării asupra sistemului educaţional din România. Aceste direcţii au în vedere:

(1) O primă direcţie este orientată spre **îmbunătăţirile aduse asupra situaţiei socio-economice a elevilor**, din perspectiva următoarelor aspecte: nivelul de sărăcie al familiilor elevilor, inegalităţile sociale, rata infracţionalităţii juvenile, alimentaţia elevilor, gradul de discriminare, capacitatea elevilor de a-şi găsi un loc de muncă, atunci când va fi cazul, calitatea vieţii elevilor, starea de sănătate a elevilor, în cadrul cercetării fiind confirmată fiabilitatea consistenţei interne a acestor aspecte. Această direcţie poate fi o latură importantă de caracterizare a impactului finanţării la nivel microeconomic/personal, precum şi de apreciere a calităţii unui sistem educaţional.

(2) O altă direcţie de impact este orientată spre **îmbunătăţirile aduse procesului educaţional** din perspectiva următoarelor aspecte legate de îmbunătăţirea educaţiei: performanţele la învăţătură, gradul de înscriere la şcoală, absenteismul, abandonul şcolar, gradul de satisfacţie a elevilor, gradul de implicare a elevilor, rezultatele la evaluările naţionale şi examene, fiind confirmată fiabilitatea consistenţei interne a acestor aspecte.

(3) A treia direcţie de impact este orientată spre **îmbunătăţirile aduse asupra infrastructurii şi ofertei educaţionale** din perspectiva următoarelor aspecte: infrastructură (construcţii, renovări), dotări (echipamente, materiale de lucru etc.), oferta educaţională (programe de studii, curriculum etc.), proceduri şi metode de lucru, relaţia familie-şcoală, competenţele personalului didactic, performanţele managementului şcolii. Şi în acest caz fiind confirmată fiabilitatea consistenţei interne a acestor aspecte.

Pentru fiecare aspect de evaluat din cadrul direcţiilor de indicatori au fost propuse metode şi instrumente de evaluare, o serie de activităţi care pot fi implementate astfel încât să conducă la îmbunătăţirea indicatorilor şi un sistem de evaluare a impactului prin compararea rezultatelor în două momente diferite, respectiv înainte de implementarea activităţilor propuse şi după derularea acestora.

CONCLUZII GENERALE

Această teză oferă o înţelegere cuprinzătoare a impactului adus de finanţarea educaţiei din fonduri UE asupra educaţiei din România, evidenţiind impactul pe care îl poate aduce implementarea programelor finanţate de UE asupra învăţământului precum şi modul în care se pot aduce îmbunătăţiri programelor viitoare pentru ca acesta să reprezinte un sprijin real pentru îndeplinirea ţintelor asumate prin agenda Europa 2020 ce privesc sistemul de educaţie din România, contribuind astfel la îmbunătăţirea gradului de cunoaştere în domeniul cercetat.

Metodele şi instrumentele de cercetare planificate şi efectiv aplicate pe parcursul derulării studiilor doctorale au inclus: cercetarea documentară, analiza statistică, studiu de caz, cercetare calitativă prin metoda interviurilor orientate de grup, cercetare cantitativă desfăşurată prin metoda anchetei pe bază de sondaj ce a vizat şi analiza factorilor de impact în mecanismul de atingere a

rezultatelor. În final, rezultatele cercetărilor sunt valorificate, punând la dispoziția structurilor de management din domeniul educației și celorlalți factori interesați un sistem complex de direcții de indicatori care pot fi utilizați în autodiagnosticare (înainte de implementarea unor proiecte, astfel încât să poată fi finanțate cele mai potrivite activități) și în evaluarea impactului intervenției după implementarea unor proiecte. De asemenea, lucrarea oferă o listă complexă de activități, corelate cu cei 22 de indicatori propuși pentru măsurarea rezultatelor, ce ar putea fi implementate pentru a conduce la creșterea impactului finanțării.

Analiza literaturii de specialitate a relevat faptul că educația joacă un rol determinant în Uniunea Europeană pentru atingerea obiectivelor comune, contribuind la dezvoltarea individuală și personală a cetățenilor, la creșterea economică, coeziunea socială și progresul global. Prin cultivarea competențelor, dezvoltarea abilităților socio-emoționale și promovarea valorilor democratice și ale diversității, educația poate deveni un instrument esențial în construirea "Spațiul european al educației" (Consiliul Uniunii Europene, 2018). Odată cu extinderea Uniunii Europene, reducerea disparităților dintre țările membre a reprezentat o preocupare permanentă la nivelul uniunii. Încă din anii '70 a fost subliniată nevoia de asistență pentru regiunile mai puțin dezvoltate (Becker, Egger, & Ehrlich, 2018) pentru a se asigura funcționarea pieței unice a UE. Astfel, politicile regionale europene precum și fondurile structurale și de investiții s-au dezvoltat în mod constant, intensitatea ajutorului financiar fiind diferită în funcție de necesitățile regionale (Aivazidou, Cunico, & Mollona, 2020; Santamarta, și alții, 2021).

În contextul actual în care numeroasele provocări (precum globalizarea, declinul demografic, mobilitatea forței de muncă, migrația populației, creșterea importanței energiei regenerabile, schimbările climatice) depășesc granițele naționale, instituționale și politice, iar societatea și indivizii se află în fața unor realități noi și solicitante. La nivel global, concurența între țări se concentrează asupra capitalului uman și asupra avantajului deținerii de cunoștințe. Astfel, obiectivul la nivel de țară trece de la a oferi o educație de bază la a oferi o educație a cunoașterii.

Importanța evaluării impactului programelor educaționale finanțate de UE se manifestă în două direcții. Pe de o parte, finanțatorul dorește să cunoască eficiența investiției făcute, pe de altă parte, cunoașterea impactului este esențială pentru îmbunătățirea programelor viitoare astfel încât acestea să reprezinte un sprijin real pentru îndeplinirea Țintelor ce privesc sistemul de educație din România asumate prin agenda Europa 2020.

Pentru programele desfășurate în perioada 2014-2020, UE a subliniat în mod constant necesitatea evaluărilor de impact. Au fost propuse metode de cercetare și stipulate reguli cu privire la modul de realizare a evaluărilor oficiale.

Interesul pentru evaluarea impactului programelor de finanțare viitoare este, de asemenea, clar exprimat. În acest sens, între Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene și Banca Internațională există un acord pentru îmbunătățirea capacității de monitorizare și evaluare privind serviciile de asistență tehnică rambursabile în contextul programelor finanțate de UE în România (2021- 2027). În temeiul acestuia a fost realizat un ghid pentru elaborarea planurilor de evaluare aferente programelor operaționale finanțate din Politica de coeziune 2021-2027 în România. Reglementările UE privind

Politica de coeziune cu privire la desfășurarea evaluărilor sugerează câteva direcții generale, dar nu oferă detalii cu privire la tipul de evaluări care ar trebui efectuate. Statele membre (SM) sunt îndemnate să își implementeze propriile politici de evaluare, gradul de libertate cu privire la evaluare fiind unul ridicat.

Cercetările de marketing din cadrul acestei teze au debutat cu o analiză a datelor secundare ce a vizat identificarea trăsăturilor celor mai importante programe finanțate de UE în domeniul educației în România la diverse niveluri de învățământ, de la educație timpurie până la învățământul obligatoriu. Rezultatele au arătat că acestea au avut un buget consistent și s-au concentrat pe îmbunătățirea infrastructurii și a serviciilor educaționale, accesul echitabil, reducerea abandonului școlar, combaterea segregării școlare și promovarea incluziunii sociale.

Următoarea cercetare realizată în cadrul tezei a avut drept scop înțelegerea efectelor reale ale programelor școlare complementare asupra elevilor provenind din mediile defavorizate în învățământul primar și gimnazial prin intermediul unui studiu de caz, reprezentat de proiectul implementat în comuna Voila sub numele "Învăț, mă joc, sunt fericit la școală!". Analiza rezultatelor a relevat diferențe semnificative statistic între mediile obținute în cele două momente de măsurare, înainte de începerea proiectului și după cel puțin două semestre de implementare a acestuia, pentru toate cele 8 grupe principale de variabile analizate: sănătatea și igiena personală, comunicarea în limba maternă, competențele matematice și cele de bază în științe și tehnologii, competențele digitale, abilitatea de a învăța să învețe, competențele sociale și civice, spiritul de inițiativă și antreprenoriatul, sensibilizarea și exprimarea culturală, precum și reducerea absenteismului școlar. În toate domeniile cheie cercetate, inclusiv în ceea ce privește absenteismul, elevii au înregistrat creșteri semnificative ale performanțelor după implementarea proiectului, ceea ce a confirmat impactul pozitiv al intervenției financiare.

Investigațiile din cadrul acestei teze au continuat prin derularea unei cercetări calitative realizată prin metoda interviurilor orientate de grup în rândul managerilor și profesorilor din câteva școli românești implicate în implementarea de proiecte finanțate de UE. Rezultatele obținute au confirmat în mare măsură concluziile prezentate în literatura de specialitate. Modernizarea sistemului de învățământ din România este un proces complex, care implică aspecte culturale, sociale și economice și care necesită implicarea factorilor politici, specialiștilor și a publicului larg. Rezultatele cercetărilor au indicat că impactul finanțărilor se concentrează în trei direcții: aspecte socio-economice care vizează direct elevii, procesul educațional și dezvoltarea infrastructurii și ofertei educaționale. Totodată, participanții la cercetare au propus activități specifice pentru proiecte educaționale finanțate în viitor, activități care să crească impactul finanțărilor și să urmărească eliminarea barierelor care împiedică accesul elevilor dezavantajați la educație.

Următorul studiu derulat în cadrul tezei a surprins opiniile cadrelor didactice din învățământul românesc privind impactul proiectelor finanțate de Uniunea Europeană în România în domeniul educației în cadrul unei anchete pe bază de sondaj realizată în rândul unui eșantion format din 1220 respondenți. În general, acestea au fost satisfăcătoare sau bune, confirmând ipotezele cercetării. Un

aspect important evidențiat de respondenți a fost faptul că aceste programe de finanțare au permis investiții pe care administrațiile locale nu le-ar fi putut realiza altfel. De asemenea, cadrele didactice au fost de acord că programele de finanțare au facilitat accesul la resurse educaționale și vor aduce beneficii pe termen lung sistemului educațional, însă rezultatele indică și faptul că programele de finanțare nu au rezolvat complet problemele din sistemul educațional românesc, existând o nevoie constantă de susținere și investiții în acest domeniu. Prin compararea rezultatelor obținute de la cadrele didactice din școlile în care au fost implementate proiecte finanțate de UE cu cele obținute de la cadrele didactice din școlile în care nu s-au implementat astfel de proiecte, s-a constatat că imaginea proiectelor educaționale finanțate de UE este mai bună în rândul cadrelor didactice care fac parte din prima categorie. Unul dintre obiectivele cercetării a fost să identifice mecanismele care pot facilita sau împiedica accesul la programele de finanțare ale UE. Conform rezultatelor cercetării, cadrele didactice consideră că există premise favorabile pentru implementarea proiectelor educaționale. Structurile de management ale școlilor sunt dispuse să-și asume responsabilitatea de a iniția astfel de proiecte, iar personalul deține competențele necesare pentru implementarea lor. Singura incertitudine exprimată de participanții la cercetare se referă la susținerea din partea guvernanților. Rezultatele cercetării furnizează și informații pentru orientarea factorilor de decizie în ceea ce privește activitățile și rezultatele pe care ar trebui să le sprijine în proiectele viitoare. Printre propunerile apreciate se numără programele de motivare pentru elevii cu performanțe remarcabile, consilierea psihologică, dotarea școlilor cu ateliere pentru activități practice și organizarea de excursii de studiu. Analiza arată că există o legătură semnificativă între anumite variabile independente, explicative precum zona geografică, mediul urban/rural unde este localizată școala, gradul de defavorizare după situația economică a familiilor din care provin elevii și opiniile referitoare la importanța finanțării anumitor activități în școli. Spre exemplu, respondenții care plasează activități precum oferirea de mese calde sau gustări pe ultimele locuri reprezintă școlile din mediul urban în care studiază un număr mic sau nu sunt copii dezavantajați, în timp ce situația este diferită în cazul cadrelor didactice din mediul rural sau din școlile în care studiază un număr mare de elevi ce provin din familii cu situație socio-economică precară, care consideră astfel de programe ca fiind prioritare. Aceste rezultate indică faptul că modul de alocare a resurselor pentru implementarea programelor educaționale trebuie să se realizeze diferențiat, având în vedere nevoile gupului țintă, astfel încât să nu se irosească resurse pentru implementarea unor programe adresate unor gupuri țintă pentru care sprijinul nu este necesar și concentrarea eforturilor pe segmente mai înguste de beneficiari, dar care întrădeavăr au nevoie de ajutor. Există o singură activitate care se regăsește în topul preferințelor în toate cele opt regiuni și anume implementarea de programe de motivare pentru elevii care obțin rezultate foarte bune. Alte activități apreciate includ programele de consiliere psihologică, excursiile de studii, dotarea școlii cu tehnologie informatică și comunicații, stimulente financiare/burse și programe de motivare pentru cadrele didactice în funcție de performanțele obținute. Totodată s-au obținut un număr mare de propuneri de activități și rezultate necesare în școlile reprezentate de participanții la cercetare, activități care ar putea fi finanțate de programele viitoare pentru a crește impactul intervențiilor financiare.

Cercetările realizate în cadrul acestei lucrări au o serie de **limitări** impuse de diverse cauze precum raportul dintre volumul de informații disponibile și cele necesare pentru a măsura fenomenele analizate, specificul metodelor de cercetare, resursele disponibile pentru realizarea cercetărilor. Analiza impactului a fost limitată la efectele produse și observabile la momentul cercetării, însă în cazul proiectelor ce vizează educația, probabilitatea de a produce efecte asupra beneficiarilor se manifestă pe termen lung, deci este mai mare decât efectele observate și analizate în perioada realizării cercetărilor. Totodată, cercetările s-au limitat la a surprinde aspecte legate de învățământul primar, gimnazial și liceal.

CONTRIBUȚII PERSONALE ȘI DISEMINAREA REZULTATELOR

Literatura de specialitate abordează cu generozitate problema educației din perspectiva finanțării, a costurilor și eficienței programelor și proiectelor finanțate, dar există încă fațete neexploatare, iar prin cercetările realizate în cadrul acestei lucrări s-au adus informații suplimentare care să completeze stadiul cunoașterii în domeniu.

În prima etapă a cercetării a fost examinat nivelul actual al cunoștințelor din domeniu și, pornind de la principalele realizări ale cercetătorilor publicate, **au fost evidențiate** într-o manieră proprie **aspectele teoretice esențiale** din perspectiva de marketing aplicabile în domeniul finanțării educației. Această etapă a implicat o analiză sistematică a literaturii de specialitate prin consultarea a aproximativ 220 surse bibliografice, inclusiv publicații științifice din baze de date internaționale precum Science Direct, Scopus, Elsevier, Web of Science, Springer, ProQuest, precum și lucrări prezentate la conferințe internaționale (Edulearn, ISEG, etc.), articole și cărți relevante în domeniul cercetat. Pornind de la numeroase studii care s-au concentrat asupra aceluiași spectru de probleme, conceptele din domeniul educațional **au fost adaptate** pentru a se potrivi specificului sistemului de învățământ influențat de programele finanțate de UE. În plus, s-au identificat și limitările cercetărilor analizate, în scopul de a **le valorifica în cadrul cercetărilor realizate în lucrare**.

A fost realizată o **analiză a programelor de finanțare** a învățământului românesc destinate învățământului preșcolar și obligatoriu implementate în România în perioada 2014–2021, finalizată cu o **prezentare sintetică a principalelor trăsături**.

A fost studiat cazul unui proiect finanțat de Uniunea Europeană, implementat la două școli defavorizate din județul Brașov și **a fost evaluată măsura în care programele complementare** finanțate de Uniunea Europeană **au avut un impact pozitiv** asupra parcursului educațional al elevilor. **A fost măsurată amploarea impactului programelor** complementare implementate asupra rezultatelor școlare ale elevilor, precum și asupra altor aspecte, cum ar fi sănătatea și igiena personală, competențele sociale, competențele civice, inițiativa, antreprenorialul și cultura utilizând o schemă experimentală abordată într-o manieră originală. De asemenea, **au fost formulate recomandări** referitoare la cele mai potrivite practici pentru reducerea decalajului de performanță între elevii cu dificultăți socio-economice și cei proveniți din familii cu resurse socio-economice ridicate.

Au fost identificate principalele beneficii aduse de proiectele educaționale finanțate de UE pentru școlile din România utilizând metoda interviurilor de grup cu personalul didactic, administrativ

şi managerial din şcolile în care au fost implementate şi **au fost sintetizate propunerile de proiecte** pentru schemele viitoare de finanţare a educaţiei din România.

Prin metoda ancheta pe bază de sondaj desfăşurată în rândul personalul didactic a fost realizată o **analiză a învăţământului românesc** primar, gimnazial şi liceal în contextul impactului intervenţiei financiare din partea Uniunii Europene. Au fost **identificate diferenţele de opinii** dintre cadrele didactice din şcolile care au beneficiat de proiecte finanţate de UE şi cele care predau în şcolile care nu au avut sprijin financiar din partea UE, în ceea ce priveşte evoluţia unor aspecte definitorii pentru educaţie. Detaliat, prin intermediul acestei cercetări au fost aduse următoarele contribuţii personale:

- A fost conturată imaginea programelor din domeniul educaţional finanţate de UE în România în perioada 2014-2022 în rândul cadrelor didactice şi au fost identificate câteva legături între imaginea programelor din domeniul educaţional finanţate de UE şi diverse variabile independente ale cercetării, precum experienţa în implementarea proiectelor şi regiunea de dezvoltare în care se situează şcolile.
- A fost demonstrat faptul că pentru a îmbunătăţi imaginea de ansamblu a intervenţiei financiare, autorităţile trebuie să-şi concentreze eforturile asupra promovării modului în care proiectele educaţionale finanţate de UE rezolvă problemele generale din sistemul educaţional şi aduc beneficii pe termen lung şi mai puţin asupra unor aspecte precum îndeplinirea obiectivelor asumate sau sprijinirea realizării unor investiţii pe care administraţiile locale nu şi le-ar fi putut permite.
- A fost determinată măsura în care, în opinia cadrelor didactice, proiectele finanţate de UE în România au avut impact asupra unor elemente ale mediului de marketing educaţional (mediul economic, tehnologic, legislativ, cultural, demografic).
- A fost măsurat gradul de accesare a proiectelor educaţionale finanţate de UE şi au fost stabilite legăturile între gradul de accesare a proiectelor de finanţare şi diverse variabile independente ale cercetării.
- A fost identificată măsura în care proiectele implementate în şcoli au vizat anumite grupuri ţintă.
- A fost demonstrat că în opinia cadrelor didactice cu vechime de peste 3 ani în şcoala evaluată, în perioada 2014-2022 s-au înregistrat îmbunătăţiri privind: situaţia socio-economică a elevilor, procesul educaţional, infrastructura şi oferta educaţională.
- A fost demonstrat că există diferenţe semnificative între mediile obţinute pentru aspectele ce ilustrează situaţia socio-economică a elevilor, procesul educaţional, infrastructura şi oferta educaţională din evaluările realizate de cadrele didactice din şcolile în care s-au implementat proiecte finanţate de UE şi din cele în care nu s-au implementat astfel de proiecte.
- Au fost identificate şi prezentate cele mai evidente efecte ale implementării proiectelor finanţate de UE asupra educaţiei din perspectiva cadrelor didactice.

- Au fost evidenţiate opiniile cadrelor didactice cu privire la modul de distribuire a impactului implementării proiectelor finanţate de UE asupra a trei componente vizate de programele de finanţare: performanţele educaţionale ale elevilor, competenţele şi motivaţia cadrelor didactice, infrastructura şi dotările şcolilor.
- Au fost prezentate activităţile/rezultatele pe care cadrele didactice le consideră necesare în cadrul unor proiecte educaţionale viitoare finanţate de UE.
- Au fost identificaţi factorii determinanţi (mediul de provenienţă, regiunea de dezvoltare, încadrarea şcolii după situaţia economică a familiilor din care provin elevii) ai diferenţelor de opinie cu privire la oportunitatea unor activităţi/rezultate în cadrul proiectelor viitoare.
- Au fost identificate diferenţele dintre aprecierile cu privire la oportunitatea unor activităţi/rezultate în cadrul proiectelor viitoare în funcţie de mediul de provenienţă, în funcţie de gradul de defavorizare al şcolii după situaţia socio-economică a elevilor din clase şi în funcţie de regiunea de dezvoltare.
- Au fost identificate mecanismele care facilitează sau împiedică accesarea programelor de finanţare ale UE pentru implementarea proiectelor educaţionale.

Ancheta pe bază de sondaj, realizată după revizuirea literaturii de specialitate, studiul de caz şi cercetarea calitativă efectuată prin metoda focus group, a permis **evaluarea gradului de convergenţă a datelor** şi a crescut nivelul de complementaritate al lucrării. Aceasta a facilitat, de asemenea, **extinderea constatărilor la nivelul eşantionului extins şi identificarea divergenţelor** între rezultatele obţinute **prin diferitele metode de cercetare**.

În final, au fost valorificate rezultatele cercetărilor propunând structurilor de management din învăţământ un **sistem complex de direcţii de indicatori** care pot fi utilizaţi pentru autodiagnosticare în vederea alegerii celor mai potrivite activităţi pentru atingerea obiectivelor şi pentru evaluarea impactului finanţării, post-implementare.

Totodată, lucrarea **propune o listă complexă de posibile activităţi** corelate cu cei 22 de indicatori de măsurare a rezultatelor din sistemul educaţional. Aceste activităţi pot fi utilizate în etapa de redactare a cererilor de finanţare pentru proiectele educaţionale sau pot fi implementate ca atare în şcoli atunci când se constată rezultate nesatisfăcătoare pentru anumiţi indicatori.

Diseminarea rezultatelor

Rezultatele obţinute în urma cercetărilor efectuate au condus la formularea unor concluzii relevante, care au fost aduse la cunoştinţa comunităţii academice prin publicarea a cinci articole în reviste specializate (unul într-o revistă indexată ISI, patru în baze de date internaţionale) şi prin patru participări în cadrul unor conferinţe internaţionale. Publicarea rezultatelor obţinute poate îmbogăţi literatura de specialitate şi poate contribui la ghidarea factorilor de decizie spre măsuri prin care se pot reduce lacunele în dezvoltarea durabilă a învăţământului şi pot creşte impactul intervenţiilor financiare din partea Uniunii Europene asupra sistemului educaţional din România.

DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE

Autorul a identificat următoarele direcții viitoare de cercetare care ar putea ajuta la depășirea unor limite ale cercetărilor existente și ar putea explora în profunzime tema abordată:

Extinderea analizei asupra modului în care proiectele educaționale sunt influențate de elementele mediului de marketing și a modului în care, la rândul lor, acestea au impact asupra mediului de marketing.

Analiză aprofundată cu privire la modul în care intervențiile financiare ale UE prin proiecte educaționale impactează elementele mixului de marketing educațional.

Extinderea analizei asupra programelor și proiectelor implementate în cadrul Uniunii Europene și compararea situației din România cu celelalte state membre. Această abordare ar permite o înțelegere mai amplă a impactului și eficacității acestor programe, precum și identificarea de bune practici și posibile direcții de dezvoltare în domeniul finanțării educației în România.

Analize longitudinale sau studii cronologice care să vizeze impactul finanțării UE asupra performanței școlare pe perioade extinse. Acest tip de analize ar putea oferi o perspectivă complexă asupra programelor și proiectelor prin care Uniunea Europeană susține financiar educația.

Cercetări care să vizeze impactul intervențiilor financiare ale UE asupra învățământului superior din România.

Analiza sustenabilității și transferabilității proiectelor finanțate de UE, prin evaluarea măsurii în care proiectele au avut un impact durabil și au fost transferate în mod eficient în practica educațională curentă după încetarea intervenției financiare a UE.

Analiza detaliată a factorilor care au contribuit la succesul sau eșecul implementării proiectelor.

Extinderea analizei din perspectiva trăsăturilor principale la nivelul tuturor programelor de finanțare a educației implementate în România.

Extinderea studiilor asupra grupurilor țintă formate din beneficiarii finali ai finanțării (preșcolari/elevi/ studenți) și părinți.

Analiza transferabilității proiectelor considerate „exemple de bune practici” sau “de succes” din anumite țări ale UE către România având în vedere particularitățile culturale și socio-economice.

BIBLIOGRAFIE

- Aachidata SRL, Civitta Strategy & Consulting SA, NTSN Conect SRL și Grupul de consultanță pentru dezvoltare (DCG) SRL. (2021). Prima evaluare a intervențiilor POCU 2014-2020 în domeniul educației. Preluat de pe <http://www.anc.edu.ro/wp-content/uploads/2021/04/Primul-raport-de-evaluare-a-interven%C8%9Bilor-POCU-2014-2020-%C3%AEn-domeniul-educa%C8%9Biei-1.pdf>
- Aiello, F., & Pupo, V. (2012). Structural funds and the economic divide in Italy. *Journal of Policy Modeling*, 34(3), 403-418. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2011.10.006>
- Aivazidou, E., Cunico, G., & Mollona, E. (2020). Beyond the EU Structural Funds' Absorption Rate: How Do Regions Really Perform? *Economies*, 8(3). doi:<https://doi.org/10.3390/economies8030055>
- Arcalean, C., Glomm, G., & Schiopu, I. (2012). Growth effects of spatial redistribution policies. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 36(7), 988-1008. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jedc.2012.01.004>
- Bachtler, J., & Taylor, S. (2003). The Added Value of the Structural Funds: A Regional Perspective IQ-Net Report on the Reform of the Structural Funds. EPRC. Preluat de pe <http://www.eprc.strath.ac.uk/iquet/reports2.cfm>
- Becker, S. O., Egger, P. H., & Ehrlich, M. v. (2018). Effects of EU Regional Policy: 1989-2013. *Regional Science and Urban Economics*, 69, 143-152. doi:<https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2017.12.001>
- Consiliul Uniunii Europene. (2018). *Concluziile Consiliului privind trecerea la o viziune a unui Spațiu european al educației*. Preluat de pe [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52018XG0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52018XG0607(01))
- Dumčiuvienė, D., & Adomynienė, I. (2014). The Evaluation of European Union Structural Support. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 156, 382-387. doi:<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.207>
- Dumitrescu, D., Costică, I., Simionescu, L. N., & Gherghina, Ș. C. (2022). A DEA Approach Towards Exploring the Sustainability of Funding in Higher Education. Empirical Evidence from Romanian Public Universities. *Amfiteatru Economic*, 22(54), 593-607. doi:[DOI:10.24818/EA/2020/54/593](https://doi.org/10.24818/EA/2020/54/593)
- Elia, L., Santangelo, G., & Schnepf, S. (2016). Synthesis report on the call 'Pilot projects to carry out ESF related counterfactual impact evaluations'. *JRC98700*. doi:[10.2788/003361](https://doi.org/10.2788/003361)
- European Commission. (2023b, mai 30). *Evaluation of Cohesion Policy in the Member States*. Preluat de pe <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/suip-d9qs>
- European Commission. (2023c). *European Structural and Investment Funds 2022 Summary report of the programme annual implementation reports covering implementation in 2014-2020*. Brussels. Preluat de pe <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2023:0022:FIN:EN:PDF>

- Henriques, C., Viseu, C., Neves, M., Amaro, A., Gouveia, M., & Trigo, A. (2022). How Efficiently Does the EU Support Research and Innovation in SMEs? *Journal of Open Innovation : Technology, Market, and Complexity*, 8(2). doi:<https://doi.org/10.3390/joitmc8020092>
- idSurvey. (2023, mai 5). Preluat de pe CAWI Methodology – Computer Assisted Web Interview. : <https://www.idsurvey.com/en/cawi-methodology/>
- Kagerbauer, M., Manz, W., & Zumkeller, D. (2013). nalysis of PAPI, CATI, and CAWI methods for a multiday household travel survey. *Transport survey methods: best practice for decision making*. doi: <https://doi.org/10.1108/9781781902882-015>
- Marques, A. (2022). Qual-Online the Essential Guide: What Every Researcher Needs to Know about Conducting and Moderating Interviews via the Web: A Book Review. *The Qualitative Report*, 27(9), 1827-1829.
- Martin, R. (2003). he Impact of the EU's Structural and Cohesion Funds on Real Convergence in the EU. *In NBP Conference, Potential Output and Barriers to Growth, Yalesie Górne*. Preluat de pe <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=4e6b93838be24a8cf911a286e4fb015bfc454993>
- Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. (2020). *Programul Operațional Capital Uman (POCU)*. Preluat pe Decembrie 6, 2021, de pe <https://mfe.gov.ro/programe/autoritati-de-management/am-pocu/>
- Munda, G., & Agasisti, T. (2017). Efficiency of investment in compulsory education – Empirical analyses in Europe. *Publications Office of the European Union*. doi:10.2760/140045
- Palevičienė, A., & Dumčiuvienė, D. (2015). Socio-Economic Diversity of European Regions: Finding the Impact for Regional Performance. *Procedia Economics and Finance*, 1096-1101. doi:[https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00431-1](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00431-1).
- Pellegrini, G., Terribile, F., Tarola, O., Muccigrosso, T., & Busillo, F. (2013). Measuring the effects of European Regional Policy on economic growth: A regression discontinuity approach. *Regional Science*, 92(1), 217-233. doi:10.1111/j.1435-5957.2012.00459
- Potluka, O., Bruha, J., Spacek, M., & Vrbova, L. (2016). Counterfactual Impact Evaluation on EU Cohesion Policy Interventions in Training in Companies. *Ekonomický ústav SAV a Prognostický ústav SAV*(6), 575-595. Preluat de pe <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=443303>
- Santamarta, J., Storch de Gracia, M., Carrascosa, M., Martínez-Núñez, M., García, C., & Cruz-Pérez, N. (2021). Characterisation of Impact Funds and Their Potential in the Context of the 2030 Agenda. *Sustainability*, 13(11), 6476. doi:<https://doi.org/10.3390/su13116476>
- Scheuch, I., Bohlinger, S., Bieß, A., & Nguyen, H. L. (2021). Mapping Research on European VET Policy With a Systematic Literature Review Method: A Pilot Study. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 8(4), 113-137. doi:DOI:10.13152/IJRVET.8.4.6
- Soria, M. T. (2011). The impact of collaboration in after-school programs on student achievement and school attendance. *ProQuest Dissertations Publishing*, <https://search-proquest-com.am.e-nformation.ro/docview/889930418?accountid=136549>.

- Toma, S. (2021). Counteracting the Schools. *Demon: Local Social Changes and Their Effects on the Participation of Roma Children in School Education*. In: Mendes, M.M., Magano, O., Toma, S. (eds) *Social and Economic Vulnerability of Roma People*. Springer, Cham. Preluat de pe https://doi.org/10.1007/978-3-030-52588-0_8
- Tomaselli, V., Battiato, S., Ortis, A., Cantone, G. G., Urso, S., & Polosa, R. (2022). Methods, developments, and technological innovations for population surveys. *Social Science Computer Review*, 40(4), 994–1013. doi: <https://doi.org/10.1177/0894439321994218>
- Tomuletiu, E., & Moraru, A. (2010). Rural education in Romania: Present and perspectives. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2). Preluat de pe <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.034>
- Tun, M. M., & Juchelková, D. (2022). A Preliminary Approach toward Development of the TVET Research and Development (R & D) Sector for Sustainable Development in Myanmar. *Sustainability*, 14(9). doi:DOI:10.3390/su14095474
- Varga, J., & Veld, J. i. (2009). A Model-Based Assessment of the Macroeconomic Impact of EU Structural Funds on the New Member States. *European Economy Economic Papers*, 371. Preluat pe iunie 2, 2023, de pe https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication14342_en.pdf
- Varga, J., & Veld, J. i. (2011). A model-based analysis of the impact of Cohesion Policy expenditure 2000–06: Simulations with the QUEST III endogenous R&D model. *Economic Modelling*, 28(1–2), 647–663. doi:<https://doi.org/10.1016/j.econmod.2010.06.004>
- Wostner, P. (2008). Micro-Efficiency of the EU Cohesion Policy. doi:<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1083477>
- Yin, R. (2009). Case Study Research and Applications: Design and Methods, 4th ed.; Sage Publication: Thousand Oaks, CA, USA; pp. 47–48. *Sage Publication: Thousand Oaks, CA, USA*, pp. 47–48.
- Zambrano, J., Díaz, V., & Montes, D. (2020). The Rural Teacher as a Prosumer: The Possibilities Of Mobile Devices. *EDULEARN20 Proceedings*, 5734–5739. Preluat de pe <https://doi.org/10.21125/edulearn.2020.1499>